

РІШЕННЯ

від 28.12.2007. № 480-17/2007

м. Івано-Франківськ

Про Програму моніторингу довкілля Івано-Франківської області на 2008-2015 роки

Програма моніторингу довкілля Івано-Франківської області на 2008-2015 роки розроблена на підставі Конституції України, законів України "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про охорону атмосферного повітря", "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі на 2000-2015 роки", постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 р. № 391 "Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля". Програма включає систему спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково обґрунтованих рішень для запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Враховуючи вищенаведене, обласна рада

вирішила:

1. Затвердити Програму моніторингу довкілля Івано-Франківської області на 2008-2015 роки (додається).
2. Встановити, що бюджетні призначення для реалізації заходів Програми на кожен рік передбачаються щорічно при формуванні обласного бюджету і затверджуються рішенням обласної ради про бюджет на відповідний бюджетний період.
3. Контроль за виконанням рішення покласти на заступника голови обласної ради Ю. Романюка і постійну комісію обласної ради з питань екології та рекреації (І. Куриляк).

Голова обласної ради

Ігор Олійник

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням обласної ради
від 28.12.2007. № 480-17/2007

**Програма
моніторингу довкілля
Івано-Франківської області
на 2008-2015 роки**

**м. Івано-Франківськ
2007 рік**

ВСТУП

В результаті взаємодії між суспільством і природою утворились природно-територіальні комплекси різних таксономічних рангів, які об'єднують природне середовище, виробництво, систему розселення, соціальну сферу, інфраструктуру. Суспільство стало “збурюючим фактором” у природі, викликавши непередбачені і часто негативні структурно-функціональні зміни у природному середовищі різної інтенсивності, аж до незворотних.

Внаслідок значного антропогенного навантаження на природу людська цивілізація вступила у таку фазу, коли її розвиток залежить вже не від науково-технічного прогресу, а від розв'язання найважливіших завдань – невиснажливого природокористування, зменшення техногенного навантаження та збереження природи. **Без вирішення цих завдань у людства немає майбутнього.**

Відсутність при здійсненні природокористування на території Івано-Франківської області системи інтегрального управління природними ресурсами, наднормативне, нерегульоване використання ресурсів, недостатньо екологічно обґрунтована і захищена структура промислово-виробничого сектора економіки, глибока антропогенна трансформація і денатуралізація природних ландшафтів, викиди і скиди у навколишнє середовище значних кількостей шкідливих речовин привели до забруднення компонентів довкілля, руйнування біогеоценотичного покриву, втрати біотичного і ландшафтного різноманіття, зниження продуктивності природних кормових угідь, лісів і агроценозів, інтенсифікації негативних екзогенних геодинамічних процесів, погіршення якості середовища проживання населення.

В умовах погіршення стану навколишнього природного середовища взаємовідносини суспільства і природи потрібно будувати так, щоб розвиток суспільства не завдавав шкоди природі. Для цього необхідно створити такі умови, за яких природний фактор у практичній діяльності людини враховувався б повніше (коеволюційний підхід). **Сучасний рівень взаємодії суспільства і природи на принципах сталого розвитку, коеволюції і біоцентризму потребує вироблення нового екологічного виміру виробництва, розробки і впровадження екологічних імперативів і моделей невиснажливого використання ресурсів, виключення шкідливого впливу на природне середовище.**

Без чіткої уяви про те, якою має бути на перспективу керована геосистема, якими параметрами повинні характеризуватися взаємовідносини між її структурними блоками, не може здійснюватись ефективно управління природо-ресурсним потенціалом і регіональним розвитком.

Найголовнішою рисою механізмів саморегуляції (регуляції) у природних системах (геосистемах) є те, що між регулятором і керованою системою є надійний **постійний прямий і зворотний зв'язок.**

Для управління природними ресурсами необхідні дані про їх кількість, обсяги використання, здатність до самовідновлення, стійкість до впливу зовнішніх чинників, тобто на всіх ієрархічних управлінських рівнях необхідна інформація щодо територіального розміщення ресурсів, сукупності показників їх кількісного і якісного стану, особливостей відтворення і стійкості до антропогенного впливу, якості середовища життєдіяльності населення. **Формою одержання такої інформації є комплексний моніторинг.** Оптимізувати будь-яку систему, явище чи процес можна лише за умови обґрунтованого управління ними; постійного стеження за тим, чи вони набувають бажаних (оптимізованих) рис.

Управління природними ресурсами на території Івано-Франківської області та оцінка наслідків вжитих управлінських рішень неможливі без моніторингу.

Система моніторингу довкілля – це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля,

прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рішень для запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки. Моніторинг охоплює спостереження за джерелами і факторами антропогенних впливів і за ефектами, які спричиняються цими впливами у довкіллі.

1. Підстава для розробки Програми

Підставою для розробки Програми моніторингу довкілля Івано-Франківської області на 2008-2015 роки є ряд законодавчих та нормативних актів України, що врегульовують питання створення і функціонування державної системи моніторингу довкілля, а саме:

- Конституція України;
- Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища”;
- Закон України “Про охорону атмосферного повітря”;
- Водний кодекс України;
- Лісовий кодекс України;
- Земельний кодекс України;
- Кодекс України про надра;
- Закон України “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки”;
- Постанова Верховної Ради України від 20 лютого 2003 р. № 565 “Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні”;
- Указ Президента України від 4 лютого 2003 р. № 76/2003 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 листопада 2002 року “Про стан техногенної та природної безпеки в Україні”;
- постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 р. № 391 “Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля”;
- постанова Кабінету Міністрів України від 31.12.1993 р. № 1091 “Положення про порядок розробки екологічних програм”;
- постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.2001 р. № 1551 “Про утворення Міжвідомчої комісії з питань моніторингу довкілля”;
- постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 р. № 343 “Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря”;
- постанова Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 р. № 815 “Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод”;
- постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.1993 р. № 661 “Положення про моніторинг земель”;
- Методичні рекомендації з підготовки регіональних та загальнодержавної програм моніторингу довкілля. Мінекоресурсів України. Нормативний документ. Київ – 2001;
- Номенклатура та позначення структурних елементів державної системи моніторингу довкілля. Мінекоресурсів України. Керівний нормативний документ. Київ – 2002;
- Положення про порядок інформаційної взаємодії органів Мінекоресурсів України та інших суб’єктів системи моніторингу довкілля при здійсненні режимних спостережень за станом довкілля. Мінекоресурсів України. Керівний нормативний документ. Київ – 2002;
- Рекомендації щодо співставлення даних моніторингу вод. Мінекоресурсів України. Рекомендаційний документ. Київ – 2002;
- Єдине міжвідомче керівництво по організації та здійсненню державного моніторингу вод. Мінекоресурсів України. Нормативний документ. Київ – 2001.

2. Обґрунтування необхідності Програми

Державна система моніторингу довкілля (ДСМД) – це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень щодо запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Програма моніторингу довкілля (далі – програма моніторингу) – сукупність послідовних завдань, що націлені на здійснення спостережень за станом навколишнього природного середовища, та механізм їх реалізації.

Моніторинг охоплює спостереження за:

- джерелами і факторами антропогенних впливів на природне середовище;
- ефектами, які викликаються цими впливами у довкіллі;
- вплив на здоров'я населення.

Спостереження здійснюються за фізичними, хімічними та біологічними показниками, а також інтегральними показниками стану природних систем.

Система моніторингу довкілля Івано-Франківщини – це інтегрована інформаційна система, що здійснює збирання, оброблення та збереження екологічної інформації для відомчої та комплексної оцінки і прогнозу стану природних середовищ, умов життєдіяльності та вироблення обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних соціальних, економічних та екологічних рішень на рівні обласної, міських та районних влад, удосконалення відповідних нормативно-правових актів, виконання зобов'язань України з міжнародних природоохоронних угод.

У суб'єктів моніторингу Івано-Франківської області накопичена значна кількість екологічної інформації. Більша її частина розрізнена, має різну якість і точність, часто не відображає реальний стан природних компонентів довкілля, у ряді випадків вона дублюється або є недостатньою.

Не вирішені проблеми створення єдиного нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення, сумісності метрологічного, технічного, інформаційного і програмного забезпечення – складових частин обласної системи моніторингу довкілля.

Слабкою є матеріально-технічна база служб спостережень, недостатня комп'ютеризація і автоматизація самих спостережень, процесів обробки їх результатів та аналізу, що вимагає створення інформаційно-аналітичної системи нового покоління.

Відсутня єдина науково-технічна основа ведення моніторингу, що стосується, в першу чергу, проблем створення банку даних, системи прогнозування змін стану довкілля та науково обґрунтованої оцінки впливу забруднення довкілля на стан здоров'я населення, розробки й прийняття ефективних управлінських рішень.

Пріоритетними напрямками екологічної політики Івано-Франківської області є:

- поліпшення екологічного стану басейнів Дністра і Прута;
- будівництво нових та реконструкція діючих очисних споруд;
- стабілізація та поліпшення екологічної ситуації в промислових центрах;
- збереження та відтворення біотичного і ландшафтного різноманіття;
- організація аналітично-інформаційного забезпечення природоохоронної діяльності;
- удосконалення еколого-економічного механізму природокористування;
- ефективне реагування на подальші негативні зміни, які спостерігаються в екологічному стані області;
- узагальнення результатів суб'єктів моніторингу довкілля з метою надання відповідних довідок місцевим органам державної влади для забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки управлінських рішень;
- удосконалення за рахунок більш якісного інформаційного забезпечення системи контролю у сфері охорони довкілля та природокористування;

- інтеграція суб'єктів моніторингу довкілля в межах області з метою оптимізації процесів збору, первинної обробки, зберігання та передачі екологічної інформації;
- підвищення ефективності розробки та виконання різних екологічних програм;
- підвищення рівня оперативності надання екологічної інформації, в тому числі при виникненні надзвичайних ситуацій;
- забезпечення всебічного інформування населення про стан довкілля в Івано-Франківській області, підвищення у владних структур і населення рівня екологічної культури та екологічних знань.

З метою обґрунтування необхідності та визначення завдань програми моніторингу, а також розробки комплексу заходів з її реалізації здійснено аналіз і оцінку стану довкілля та існуючої системи спостережень на території Івано-Франківської області.

2.1. Загальні характеристики регіону

Природні умови Івано-Франківської області визначаються її географічним положенням на південному заході України в межах території Західного лісостепу та Українських Карпат.

На території області, яка займає 13,98 тис. кв. км (2,4 відсотка площі України), населення станом на 01.01.2007 року складає 1385,4 тис. осіб, з них міського населення – 35%, сільського – 65%, формується 8,6 відсотка загального об'єму вод у ріках України, зосереджено 6,3% площі земель лісового фонду держави і 9,0% загального запасу деревини.

В області є 224 родовища 26 видів корисних копалин (нафта, газ, калійні солі, будівельні матеріали та ін.), понад 300 джерел мінеральних вод, серед яких є аналоги “Нафтусі”, “Моршинської”, “Єсентуки”.

Флора області представлена 1500 видами судинних рослин (30% рослин України). Є 435 видів хребетних тварин і 280 видів птахів.

В області є багато своєрідних і унікальних природних комплексів з різноманітним рослинним і тваринним світом, ґрунтами, гірськими породами, кліматом, водами та іншими компонентами, які знаходяться у тісному взаємозв'язку і взаємодії. Це – збережені унікальні кедрово-смерекові ліси і зарості сосни гірської (жерепу) у природному заповіднику “Горгани”, природний комплекс високогірного ландшафту Карпатського національного природного парку, тиса ягідного (релікт третинного періоду) у ботанічному заказнику загальнодержавного значення “Княздвірський”, збережені степові угруповання на “Касовій горі” (біля м. Бурштина), “Чортовій горі” (біля м. Рогатина), в урочищі “Масьок” (Городенківський район).

Висока вологість клімату Івано-Франківщини сприяє розвитку густої річкової мережі, яка становить 0,71-1,5 км/кв. км. Більша частина рік північно-східної частини належить до басейну Дністра (Свіча, Лімниця, Бистриця Солотвинська і Надвірнянська).

У південно-східній частині протікають річки Прут і Черемош. Ріки мають гірський і напівгірський характер. Кількість рік і потоків становить понад 8 тисяч. Паводки спостерігаються не тільки в період весняного сніготанення, але і в літній час за рахунок злив. Особливо загрозові паводки спостерігаються в передкарпатській частині Дністра.

Таблиця 1. Основні соціально-економічні характеристики та стан довкілля Івано-Франківської області

Територія, тис. кв. км – 13,9	Розташування у північно-східній частині Українських Карпат, Прикарпаття та частково Опілля	
Чисельність постійного населення, чол. (на 01.01.2007 р.) – 1393,6 тис. осіб	В тому числі (%)	
	– міське населення	47,3
	– сільське населення	52,7
Адміністративний центр – м.Івано-Франківськ;	Кількість населених пунктів: – міст	15
	– селищ	24
	– сіл	765
Основні галузі промисловості: електроенергетика, паливна, чорна металургія, хімічна та нафтохімічна, машинобудування та металообробка, деревообробка, будівельних матеріалів, легка, харчова, борошномельно круп'яна та комбікормова, поліграфічна	обсяг промислового виробництва, млрд. грн.	2,4935
Основні галузі сільського господарства: рослинництво (зерно, цукрові буряки, картопля, овочі відкритого ґрунту, плоди); тваринництво (молоко, м'ясо, вовна, яйця)	обсяг продукції с/г в-ва, млрд. грн.	1,583
Автомобільні дороги загального користування, км		4169,4
Залізничні шляхи загального користування, км		495,0
Кількість одиниць автотранспорту		
Водні об'єкти: Дністер і його притоки – Бистриця, Гнила Липа, Лімниця, Луква, Свірж, Свіча, Сівка, Прут і його притоки – Лючка, Пістинька, Рибниця, Черемош		
Інвестиції на охорону навколишнього природного середовища та раціональне природокористування у 2006 році (з усіх джерел фінансування)	Капітальні вкладення, млн. грн.	108,3
	Поточні витрати, млн. грн.	111,7
Основні підприємства – джерела антропогенного впливу на довкілля: м. Надвірна – ВАТ "Нафтохімік Прикарпаття; ТОВ СП "Інтерплит"; с-ще Вигода – ТОВ "Уніплит"; м.Калуш, – ДП Калузька ТЕЦ; ЗАТ "Лукор"; ДП "Орісіл-Калуш", ТзОВ "Орісіл"; м. Бурштин – Бурштинська ТЕС; м. Івано-Франківськ – ВАТ "Івано-Франківськцемент, ВАТ "Івано-Франківське шкіряне підприємство "Плай", ВАТ "Івано-Франківський завод "Промприлад", Локомотиво-ремонтний завод, КП "Івано-Франківськводокотехпром"; с-ще Богородчани – Богородчанське управління підземного сховища газу; м. Болехів – ВАТ "Шкіряник"; Долинське ВУВКГ, Коломийське ВУВКГ		

Вплив на навколишнє середовище в 2006 році

Атмосферне повітря (стаціонарні джерела)

Кількість підприємств, які мають дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферу на 2006 рік			626
Викинуто забруднюючих речовин в атмосферу, тис. т	318,4	в т. ч.: – твердих відходів	0,3
		– газоподібних відходів	318,1
Уловлено та знешкоджено забруднюючих речовин, %			27

Водні ресурси

Кількість підприємств, які мають дозволи на скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти в 2006 році			
Скинуто стічних вод, млн. м ³	87,1	в т. ч.: – забруднених стічних вод	26,3
		– нормативно очищених стічних вод	42,7
Потужність очисних споруд, млн. куб	132,0	в т. ч.: – проектна	131,9
		– фактична	123,23
Забрано води з природних джерел, млн. м ³	116,1	в т. ч.: – поверхневих вод	102,2
		– підземних вод	9,2

Земельні ресурси

Наявність сільгоспугідь, тис. га	633,3	– землі промисловості, тис. га	10,5
З них використовується, тис. га	507	– землі автошляхів, тис. га	10,9
Агрофізично деградованих, %	46,5	– землі населених пунктів, тис. га	217,2

Утворення та поводження з відходами

Всього утворюється відходів, тис. т	1041876,3	Захоронено відходів всього, тис. т	1949,55
В тому числі промислових, тис. т	20,542	в т. ч. токсичних відходів	51,2
I та II класу небезпеки 1,537		Видалено на дострокове зберігання, тис. т	0,1
III класу небезпеки 18,995	IV класу небезпеки 1898,35	Утилізовано відходів, тис. т	8,147417

Природно-заповідний фонд

Наявність природно-заповідного фонду (ПЗФ), тис. га	195,5	В тому числі: – об'єкти ПЗФ загальнодержавного значення, тис. га – об'єкти ПЗФ місцевого значення, тис. га	108,7 86,9

Лісові ресурси

Загальна площа лісового фонду, тис. га	626	Загальний запас, млн. м ³	121,2
Розрахункова лісосіка рубок головного користування, тис. м ³	341,9	Загальний обсяг лісокористування з 1 га, м ³	2,05
Фактичний об'єм рубок, тис. м ³	683,8	Лісовідновлення, лісорозведення, га	1408

Надра

Корисні копалини загальнодержавного значення – загальна кількість родовищ	100	Видобуток сировини, тис. т	1122,517
Корисні копалини місцевого значення – загальна кількість родовищ	69	Видобуток сировини, тис. т	85,966

2.2. Екологічний стан

Івано-Франківська область – це унікальний регіон України з багатими природними ресурсами, різноманітним рослинним і тваринним світом.

Одночасно на території області розміщено понад 500 промислових підприємств хімічної, енергетичної, нафтогазовидобувної, деревообробної та інших галузей. Більше 4 відсотків території зайнято нафтогазовими трубопроводами, пробурено понад 2000 свердловин, є 134 очисні споруди, 30 полігонів складування твердих побутових відходів, хвостосховища і полігони промислових відходів ВАТ “Оріана”, золівдвали Бурштинської ТЕС та інші.

Ці об'єкти обумовлюють значне техногенне навантаження на всі компоненти природного середовища.

Сучасну екологічну ситуацію в Івано-Франківській області, як і в цілому в Україні, *не можна вважати задовільною*, незважаючи на зменшення за останні роки антропогенно-техногенного навантаження на природне середовище та здійснення ряду природоохоронних заходів.

До факторів, які обумовлюють *складну екологічну ситуацію*, належать:

1. Порушення законів природокористування при обґрунтуванні моделей споживання і виробництва та розвитку території.

2. Галузевий підхід при плануванні природокористування, відсутність системного підходу та інтегрального управління природними ресурсами, недостатнє екологічне обґрунтування обсягів використання ресурсів.

3. Руйнування у процесі освоєння території і господарської діяльності біогеоценотичного покриву і функціональної цілісності природних екосистем, порушення оптимальної структури ландшафтоформуючих компонентів на водозборах рік.

4. Екологічно необґрунтована (деформована) структура промислово-виробничого сектора економіки, недостатня потужність і ефективність

пилогазоочисних установок та споруд для очищення промислових і комунально-побутових зворотних вод.

5. Недотримання у всіх сферах виробничої діяльності природоохоронних вимог і основних принципів сталого природокористування.

6. Розселення людей і забудова територій без урахування наявності зсувонебезпечних ділянок, селевих потоків, карсту та ймовірності затоплення території.

7. Розорювання земель на ерозійно-небезпечних схилах, відсутність системи протиерозійних і стокорегулюючих заходів.

8. Значне зменшення лісистості водозборів рік, зниження верхньої межі лісу, порушення вікової структури і спрощення видового складу лісових насаджень.

9. Порушення технології лісозаготівель, переважання наземного тракторного трелювання деревини, захаращення русел водотоків.

На території області сформувались природно-територіальні комплекси:

- *промислово-міські* (Івано-Франківський, Калуський, Бурштинський, Надвірнянський, Коломийський);
- *промислово-нафтогазовидобувні* (Долинський, Рожнятівський, Пасічнянський, Битківський);
- *аграрно-промислові* (Рогатинсько-Галицький, Тлумацько-Снятинський);
- *лісогосподарські* (Верховинський, Осмолодський, Вигодський, Болехівський, Солотвинський, Ворохтянський).

До територій з найбільш складною екологічною ситуацією належать території Галицького (Бурштинська ТЕС), Калуського (ВАТ "Оріана", ЗАТ "Лукор"), Надвірнянського (ВАТ "Нафтохімік Прикарпаття", ТОВ СП "Інтерплит") та Тисменицького (ВАТ "Івано-Франківськцемент", ВАТ "Хутрофірма "Тисмениця") і Долинського (ТЗОВ "Уніплит", ВАТ "Шкіряник").

Несприятлива ситуація на ділянці ріки Бистриця нижче м. Івано-Франківська внаслідок скидання недостатньо очищених зворотних вод КП "Івано-Франківськ-екотехпром", ріці Прут – після скиду недостатньо очищених вод з очисних споруд м. Коломиї (Коломийське ВУВКГ), ріці Дністер – після скидання недостатньо очищених зворотних вод ЗАТ "Лукор", ріці Саджава – внаслідок забруднення недостатньо очищеними зворотними водами ТЗОВ "Уніплит".

Основними екологічними проблемами, які відображають негативні наслідки нерегульованого антропогенно-техногенного впливу на навколишнє середовище, нераціонального освоєння території та наднормативного використання природних ресурсів, є:

Перша проблема:

- *Забруднення атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод, ґрунтів.*

Потенційні викиди шкідливих речовин в атмосферу перевищують 600 тис. тонн в рік. І хоч порівняно з 1989 роком загальна кількість викидів у 2006 році менша у 1,5 раза і становить 318,4 тис. тонн, за показником викидів на 1 кв. км (23 т/кв. км) Івано-Франківська область займає 5 місце серед областей України.

Із загальної кількості викидів із стаціонарних джерел 80% припадає на Бурштинську ТЕС.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря області від стаціонарних джерел у 2006 році становили 269,3 тисячі тонн, що на 21,7% більше, ніж у 2005 році. Зростання викидів зумовлене збільшенням викидів Бурштинської ТЕС, яка наростила виробництво електроенергії на 34,3%.

Викиди пересувних джерел області у 2006 році становили 49,19 тис. тонн, що на 6% більше, ніж у 2005 році.

В розрахунку на одного жителя області від стаціонарних та пересувних джерел викинуто 229 кг шкідливих речовин, що на 48 кг більше, порівняно з 2005 роком.

При цьому в промислово розвинутих містах та районах (Галицький, Надвірнянський, Долинський, Богородчанський та у м. Калуші) на одного жителя викинуто від 95 до 2367 кілограмів. Викиди на душу населення в рекреаційних зонах становили до 11 кілограмів в рік.

Таблиця 2. Основні забруднювачі атмосферного повітря за 2006 рік

№ з/п	Назва об'єкту	Назва забруднюючої речовини	Частка викидів забруднюючої речовини			Частка оснащення джерел викидів газоочисними установками (ГОУ), %	Ефективність роботи ГОУ, %	Заходи, спрямовані на зменшення викидів				
			усього викидів, т/рік	до загального обсягу викидів об'єкту, %	до загального обсягу викидів (населеного пункту), %			загальний обсяг витрат за кошторисною вартістю, тис. грн.	фактично витрачено з початку виконання заходу, тис. грн.	зменшення викидів після впровадження заходу, т/рік*		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1.	Бурштинська ТЕС	Суспендовані тверді відходи	31680,7	13,2	-	-	-	-	-	-	-	-
		Діоксид азоту	10969,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Азоту оксид	121,5	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-
		Діоксид та сполуки сірки	194402,1	81,5	-	-	-	-	-	-	-	-
		Оксид вуглецю	1227,4	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-
		Метан	100,8	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-
		Цинк	13,4	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-
		Хром	5,7	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-
		Свинець	4,1	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-
		Ртуть	0,4	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-
		Нікель	4,4	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-
	Мідь	3,9	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	
	П'яти оксид ванадію	0,17	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Арсен	4,8	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Усього		238538,8	75,0	99,93	100,0	60-95	436365,0	45556,0	11594		
2.	УМГ "Прикарпаттрансгаз"	Сажа	0,089	-	-	-	-	-	-	-	-	
		Сполуки азоту	687,112	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Оксид вуглецю	680,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Неметанові легкі органічні сполуки	45,528	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Метан	10363,976	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Діоксид азоту	605,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Діоксид та інші сполуки азоту	0,195	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Усього		12383,0	0,9	-	-	-	-	-	-	-	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
3.	ВАТ “Наф- тохімік Прика- рпаття”	Речовини у вигляді суспендо- ваних твердих частинок	3,82	-	-	-	-	-	-	-	-
		Діоксид азоту	56,162	-	-	-	-	-	-	-	-
		Діоксид та інші спо- луки сірки	13,968	-	-	-	-	-	-	-	-
		Оксид вуглецю	11,136	-	-	-	-	-	-	-	-
		Бензол	11,92	-	-	-	-	-	-	-	-
		Ксилол	6,936	-	-	-	-	-	-	-	-
		Толуол	16,818	-	-	-	-	-	-	-	-
		Бензин	270,5	-	-	-	-	-	-	-	-
		Немета- нові легкі органічні сполуки	403,9	-	-	-	-	-	-	-	-
		Вуглевод- ні С12- С19	4,84	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього		800	0,3	24,2	-	-	-	-	-	-	
4.	НГВУ “Доли- на- нафто- газ”	Діоксид азоту	43,329	-	-	-	-	-	-	-	
		Сполуки вуглецю	94,369	-	-	-	-	-	-	-	
		Пропан	171,934	-	-	-	-	-	-	-	
		Гексан	107,838	-	-	-	-	-	-	-	
		Етан	148,378	-	-	-	-	-	-	-	
		Пентан	128,158	-	-	-	-	-	-	-	
		Метан	701,009	-	-	-	-	-	-	-	
		Бутан Інші	150,528 22,005	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	
Усього		1567,55	0,4	24,2	-	-	-	-	-		
5.	ВАТ “Івано- Фран- ківськ- цемент”	Речовини у вигляді суспендо- ваних твердих частинок	479,748	-	-	-	-	-	-	-	
		Оксиди азоту	485,803	-	-	-	-	-	-	-	
		Сірки діоксид	185,873	-	-	-	-	-	-	-	
		Оксид вуглецю	85,58	-	-	-	-	-	-	-	
		Усього		1237,0	0,4	85,5	100,0	50-70	-	-	-

Гострою залишається проблема забруднення поверхневих вод. Для потреб народного господарства у 1990 році в області було використано 289,1 млн. куб. м свіжої води, у 2006 році – 101,1 млн. куб. м.

Найбільшими споживачами води є такі галузі промисловості, як нафтохімічна, електроенергетика, житлово-комунальне господарство.

Таблиця 3. Скидання зворотних вод та забруднюючих речовин водокористувачами – забруднювачами поверхневих водних об'єктів

Назва водокористувача-забруднювача	2004		2005		2006	
	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т
ріка Бистриця						
КП "Івано-Франківськводокотехпром"	38,53	18500	37,88	15800	35,99	17330
ріка Сівка						
ДП "Калійний завод"	0,0445	4800	0,445	4900	–	–
ЗАТ "Магній"	–	–	1,21	4406	–	–
ріка Саджава						
ТзОВ "Уніплит"	0,956	350	0,984	510	1,050	481
ріка Ворона						
ВАТ "Нафтохімік Прикарпаття"	4,711	4704	5,146	5800	5,447	1348
ріка Прут						
КП "Коломияводоканал"	6,596	3050	6,658	3100	0,366	1475

У водойми області у 2006 році скинуто 92,8 млн. куб. м зворотних вод, із них забруднених (недостатньо очищених і без очистки) – 26,1 млн. куб. м. Така ситуація обумовлена недостатньою потужністю очисних споруд у м. Івано-Франківську, Коломиї, Галичі і селищі Верховина та низьким ступенем очищення зворотних вод від солей (хлориди, сульфати, амонійні сполуки).

Найбільшими забруднювачами поверхневих водойм є підприємства житлово-комунального господарства, хімічної та нафтохімічної промисловості, електроенергетики.

Друга проблема:

- *Розвиток ерозійних процесів та агрохімічна деградація ґрунтів.*

Ці процеси є наслідком розорювання земель на схилах більше 5°, відсутності системи протиерозійних заходів на сільськогосподарських угіддях, переважання тракторного трелювання деревини на лісових землях та вторинне підкислення ґрунтів, погіршення гумусового стану, забруднення ґрунтів важкими металами і пестицидами.

Третя проблема:

- *Активізація небезпечних геодинамічних процесів (зсуви, селі, карсти), затоплення території і руйнування берегів рік під час повеней, обміління рік.*

Причини:

- зниження лісистості території (у гірській частині – у 1,5-2 рази, у передгірській – у 2-3 рази, рівнинній – у 5-10 разів);
- порушення вікової і породної структури лісових насаджень;
- відсутність стокорегулюючих заходів на водозборах рік.

Четверта проблема:

- *Накопичення промислових і побутових відходів, засмічення території в населених пунктах, на берегах річок, у лісових насадженнях, вздовж автодоріг, залізниць.*

Станом на 01.01.2007 р. на території області накопичено 46,1 млн. тонн відходів (33,2 т/душу населення), з них більшу частину (28 млн. тонн) становлять відходи виробництва електроенергії (зола, шлак). Щороку у спеціально відведених місцях видалення відходів захоронюється 600 тис. тонн відходів.

Основні проблеми регіону у сфері поводження з відходами пов'язані із необхідністю рекультивації накопичувачів відходів:

- хвостосховища № 1 і № 2 ДП „Калійний завод” ВАТ “Оріана”;
- золівдвалів Бурштинської ТЕС;
- полігону токсичних відходів ТОВ “Оріана-Галев”;
- закритого полігону твердих побутових відходів для м. Івано-Франківська (с. Підпечери) – цей полігон ще не рекультивовано.

Недостатньо вирішується питання використання відходів деревини (тирси), що призводить до утворення несанкціонованих звалищ.

Незадовільний стан полігонів твердих побутових відходів. Проблема поводження з ТПВ потребує вирішення, шляхом впровадження роздільного збирання ресурсно цінних компонентів побутових відходів у населених пунктах області.

2.3. Існуюча система спостережень за станом довкілля

Формування регіональної мережі моніторингових спостережень опирається на вже існуючу систему одержання і збору даних про стан довкілля області.

У межах Івано-Франківської області, в силу її природно-географічних та соціально-економічних особливостей, доцільними і необхідними є наступні пріоритетні види моніторингу, які пов'язані з:

- природно-географічними умовами області (моніторинг поверхневих та підземних вод, атмосферного повітря, біорізноманіття);
- існуванням на території області кризових екологічних районів в зоні діяльності гірничо-видобувної, гірничо-хімічної, нафтогазової промисловості (моніторинг геологічного середовища, екзогеодинамічних техногенних процесів земної поверхні);
- існуванням на території області модифікованих (антропогенно змінених) ландшафтів (ландшафтний моніторинг); наявністю природно-заповідних територій та об'єктів (фоновий моніторинг водних ресурсів, ґрунтів, лісів, біорізноманіття);
- функціонуванням великих міст та промислових об'єктів (урбо-моніторинг);
- проявами небезпечних явищ – паводків, снігопадів та ураганних вітрів, зсувів, селей (оперативний кризовий моніторинг);
- деградацією ґрунтів, викликану проведенням осушувальної меліорації та нерациональним землекористуванням (моніторинг ґрунтів);
- станом поверхневих і підземних вод, малих річок та якістю питної води (моніторинг поверхневих та підземних вод);
- станом, використанням і охороною лісів (моніторинг лісів та мисливської фауни).

2.4. Суб'єкти моніторингу довкілля в області

Моніторинг на території Івано-Франківської області здійснюють наступні суб'єкти моніторингу:

Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області за:

- безстрокове збереження, обмін, обробку інформації, узагальнення даних про стан довкілля за напрямками, які контролюються;
- на основі узагальнених даних результатів спостережень та їх аналізу регулярний випуск екологічних бюлетенів та інформування органів влади про стан довкілля області.

Державна екологічна інспекція в області за:

- джерелами промислових викидів в атмосферу (вмістом забруднюючих речовин);
- джерелами скидів зворотних вод (вмістом забруднюючих речовин);
- поверхневими водами (вмістом забруднюючих речовин);
- ґрунтами (вмістом забруднюючих речовин);
- кількістю аварійних скидів та викидів.

Головне управління Міністерства надзвичайних ситуацій України в області за:

- ґрунтами і ландшафтами (щільністю забруднення радіонуклідами) в зонах радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Установи державної санітарно-епідеміологічної служби області здійснюють лабораторний контроль за:

- питною водою централізованих систем водопостачання (хімічні, бактеріологічні, радіологічні, вірусологічні визначення);
- атмосферним повітрям (вміст шкідливих хімічних речовин);
- поверхневими водами відкритих водойм (хімічні, бактеріологічні, радіологічні, вірусологічні визначення);
- підземними джерелами водопостачання (хімічні, бактеріологічні, радіологічні, вірусологічні визначення);
- ґрунтами (вміст пестицидів, важких металів, бактеріологічні, вірусологічні визначення, наявність яєць гельмінтів).

Обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції за:

- ґрунтами сільськогосподарського призначення (радіологічні, агрохімічні та токсикологічні визначення, залишкова кількість пестицидів, агрохімікатів і важких металів);
- сільськогосподарськими рослинами і продуктами з них (токсикологічні та радіологічні визначення, залишкова кількість пестицидів, агрохімікатів і важких металів).

Обласний центр з гідрометеорології за:

- кількістю опадів (середньомісячною, середньорічною);
- температурою повітря (середньомісячною, середньорічною);
- стихійними та небезпечними природними явищами (повені, паводки, снігові лавини, селі тощо);
- водністю річок;
- об'ємами стоку рік.

Обласне виробниче управління меліорації і водного господарства за:

- обсягом забору і використання поверхневих і підземних вод водокористувачами області;
- обсягом скиду зворотних вод водокористувачами області;
- обсягом скиду забруднюючих речовин із зворотними водами у водні об'єкти;
- станом поверхневих вод у місцях їх інтенсивного виробничо-господарського використання і в зонах адміністративного кордону області (здійснення гідрохімічних і радіологічних аналізів);
- наявністю небезпечних процесів внаслідок формування на водних об'єктах льодоходу, повеней і паводків.

**Управління житлово-комунального господарства головного управління
будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства
облдержадміністрації за:**

- питною водою централізованих систем водопостачання (обсяги споживання, якістю питної води);
- зворотними водами, каналізаційними мережами та очисними спорудами (обсяги скидання, ступінь очистки);
- стихійними лихами, які можливі на об'єктах житлово-комунального господарства.

Обласне управління лісового та мисливського господарства за:

- кількістю та станом лісів і лісових ресурсів;
- рубками головного користування, рубками, пов'язаними із веденням лісового господарства, та іншими рубками;
- основними видами мисливської фауни;
- санітарним обстеженням лісів;
- лісовідновленням і лісорозведенням, лісовими культурами, залісненням неугідь).

Національні природні парки (Карпатський, Галицький, “Гуцульщина”) та природний заповідник “Горгани” за:

- станом лісових екосистем, тваринного світу, зооценозів, кліматичних процесів і явищ (фоновий моніторинг).

**Івано-Франківське міжрайонне управління водного господарства
Івано-Франківського облводгоспу за:**

- оцінкою стану меліоративних систем;
- станом осушених земель на початок та середину вегетації;
- прогнозом рівнів ґрунтових вод на початок та кінець вегетації;
- фізико-хімічним станом ґрунтів на меліоративних еталонних системах;
- наявністю екзогенних процесів на меліорованих землях;
- якістю дренажних вод;
- станом підтоплених земель;
- запасами вологи у півметровому шарі ґрунту.

3. Мета та основні завдання Програми

Державна система екологічного моніторингу довкілля – інтегрована інформаційна система, що здійснює збирання, збереження та оброблення екологічної інформації для відомчої та комплексної оцінки і прогнозу стану природних середовищ, біотипів та умов життєдіяльності, вироблення обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних соціальних, економічних та екологічних рішень на всіх рівнях державної виконавчої влади.

Виходячи з цих позицій, сформована Програма регіонального моніторингу довкілля Івано-Франківщини. До розробки Програми залучено представників наукових, науково-дослідних, державних, виконавчих та громадських організацій.

Забезпечення організації та надійного функціонування системи моніторингу довкілля вимагає запровадження та постійного здійснення довгострокових, оперативних, періодичних, екстремальних, комплексних та покомпонентних спостережень за станом довкілля як у природних (фонових) умовах, так і в сучасних економічних умовах (порушених, кризових, екстремальних).

Метою моніторингу є:

- створення та забезпечення функціонування інфраструктури державної системи моніторингу довкілля (ДСМД), як основи інтеграції відомчих та регіональних мереж в єдину систему спостережень;

- удосконалення мереж спостережень за станом довкілля;
- впровадження в роботу усіх суб'єктів ДСМД єдиної нормативно-методичної бази;
- створення та ведення банків даних по всіх компонентах довкілля;
- створення інформаційно-аналітичної основи для прийняття управлінських рішень на обласному, районному, місцевому (локальному, об'єктному) рівнях, а також в окремих галузях економіки;
- раціональне використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки;
- забезпечення органів виконавчої влади оперативною інформацією про стан довкілля регіону;
- підвищення якості обґрунтування природоохоронних заходів та широке інформування громадськості про ефективність їх здійснення;
- сприяння розвитку міжнародного співробітництва в галузі охорони довкілля.

4. Склад функцій і задач, що вирішуються згідно з Програмою моніторингу довкілля Івано-Франківської області на 2008-2015 роки

Таблиця 4. Склад функцій і задач, що вирішуються згідно з Програмою моніторингу довкілля Івано-Франківської області на 2008-2015 роки

Найменування задачі, що вирішується	Найменування підсистеми, комплексів задач, функцій	Суб'єкт системи моніторингу довкілля	Періодичність видачі інформації
1	2	3	4
Моніторинг атмосфери			
1. Збір і обробка інформації про забруднення атмосферного повітря. Створення і ведення баз даних показників забруднення атмосферного повітря	1.1. Спостереження за забрудненням атмосферного повітря:	Обласна державна санітарно-епідеміологічна станція	щомісячно, щоквартально, один раз у рік
	1.1.1. Спостереження за забрудненням атмосферного повітря шляхом лабораторного аналізу відібраних проб (населені пункти, СЗЗ підприємств)		
	1.1.2. Спостереження за забрудненням атмосферного повітря шляхом лабораторного аналізу відібраних проб із стаціонарних джерел	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області, державна екологічна інспекція в області	щомісячно, щоквартально, один раз у рік
Моніторинг вод			
1. Збір і обробка інформації про стан поверхневих вод, створення і ведення баз даних	1.1. Дані спостережень за показниками забруднення поверхневих вод	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області, державна екологічна інспекція в області	щомісячно, щоквартально, один раз у рік
	1.2. Дані про обсяги використання поверхневих і підземних вод, скиду зворотних вод, скиду забруднюючих речовин із зворотними водами	Обласне виробниче управління меліорації і водного господарства	поверхневі води – щомісячно, інші – один раз у рік

	1.3. Визначення вмісту забруднюючих речовин (лабораторний аналіз) у поверхневих водах	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області, державна екологічна інспекція в області, обласне виробниче управління меліорації та водного господарства, обласна державна санітарно-епідеміологічна станція	щомісячно, щоквартально, один раз у рік
	1.4. Дані про обсяги споживання питної води та обсяги надходження зворотних вод з централізованих систем водопостачання та водовідведення	Управління житлово-комунального господарства головного управління будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства облдержадміністрації	один раз у квартал
	1.5. Дані про об'єми стоку рік, повені, паводки, льодоходи, водність річок	Обласний центр з гідрометеорології, обласне виробниче управління меліорації і водного господарства	один раз у квартал
	1.6. Визначення вмісту забруднюючих речовин (лабораторний аналіз) на території природно-заповідного фонду	Карпатський національний природний парк	один раз у квартал
2. Збір і обробка інформації про стан дренажних вод, створення і ведення баз даних	2.1. Прогноз рівнів ґрунтових вод	Івано-Франківське міжрайонне управління водного господарства облводгоспу	один раз у квартал
	2.2. Якість дренажних вод		
Моніторинг стану земельних ресурсів і ґрунтів			
1. Збір і обробка інформації про стан земельних ресурсів, створення і ведення баз даних	1.1. Дані спостережень за земельними ресурсами (земельний кадастр):	Головне управління земельних ресурсів у області	один раз у рік
	1.1.1. Прояви ерозійних процесів		
	1.1.2. Стан меліорованих земель	Івано-Франківське міжрайонне управління водного господарства облводгоспу	один раз у півріччя
	1.2. Спостереження забрудненості ґрунтів (лабораторні визначення хімічних показників забруднення)	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області, державна екологічна інспекція в області, обласна державна санітарно-епідеміологічна станція, обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції	один раз у рік

Моніторинг біологічних ресурсів			
1. Моніторинг лісів. Збір і обробка інформації про стан лісів, створення і ведення баз даних	1.1. Дані спостережень за показниками стану та пошкодження лісової рослинності (пошкодження біотичними, абіотичними чинниками та інші показники пошкодження)	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області, державна екологічна інспекція в області, обласне управління лісового та мисливського господарства, Карпатський національний природний парк, НПП "Гуцульщина", Галицький НПП, Природний заповідник "Горгани"	два рази на рік
	1.2. Спостереження за рубками головного користування, рубками, пов'язаними із веденням лісового господарства, та іншими рубками		
	1.3. Дані спостережень за мисливською фауною (оцінка видових, кількісних та просторових характеристик)		
	1.4. Дані спостережень за санітарним станом лісів, лісовідновленням та лісорозведенням		
2. Моніторинг зелених насаджень. Збір і обробка інформації про стан зелених насаджень, створення і ведення баз даних	2.1. Дані про кількість зелених насаджень у населених пунктах	Управління житлово-комунального господарства головного управління будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства облдержадміністрації	один раз у рік
	2.2. Спостереження за показниками пошкодження рослинності (ступінь пошкодження ентомошкідниками, фітозахворюваннями тощо) в населених пунктах		
Моніторинг у сфері поводження з відходами			
1. Збір і обробка інформації про місця видалення відходів, створення і ведення баз даних	1.1. Дані спостережень за місцями видалення відходів	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області, державна екологічна інспекція в області, обласна державна санітарно-епідеміологічна станція	один раз у квартал
2. Збір і обробка інформації про промислові відходи усіх класів небезпеки, створення і ведення баз даних	2.1. Дані спостережень за промисловими відходами (склад, вміст забруднюючих речовин, у тому числі радіонуклідів) по кожному класу небезпеки	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області, державна екологічна інспекція в області	один раз у квартал
	2.2. Лабораторний контроль за станом ґрунтів	обласна державна санітарно-епідеміологічна станція	один раз у рік, I квартал
Моніторингу фізичних факторів впливу			
1. Збір і обробка інформації про рівні електромагнітних полів та рівні радіаційної безпеки, створення і ведення баз даних	1.1. Дані спостережень за рівнями електромагнітних полів підприємств та організацій	Обласна санітарно-епідеміологічна станція, головне управління Міністерства надзвичайних ситуацій України в області	один раз у рік, I квартал
	1.2. Дані спостережень за рівнями радіаційного забруднення води, ґрунтів, сільськогосподарської продукції		один раз у квартал

Моніторингу стихійних та небезпечних явищ			
1. Збір і обробка інформації про негативні та небезпечні геологічні та стихійні явища, створення і ведення баз даних	1.1. Дані контролю за екзогенними процесами та їх вплив на стан довкілля стихійними явищами (вітровали, повені, селі, зсуви та інше)	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області, управління з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи облдержадміністрації	щоквартально

Додаток до таблиці 4
"Склад існуючих мереж
спостережень за
станом довкілля"

Перелік показників, що спостерігаються суб'єктами моніторингу

Мінприроди України

(Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області,
Державна екологічна інспекція в області)

Поверхневі води: температура, запах, колір, завислі речовини, мінералізація, рН, жорсткість, іон амонію, нітрити, нітрати, сульфати, розчинений кисень, ХСК, БСК, кадмій, кобальт, марганець, мідь, нікель, свинець, залізо, кальцій, магній, калій, натрій, фенол, формальдегід, СПАР, нафтопродукти, фосфат-іон, сірководень, хлорорганічні пестициди.

Зворотні води: температура, запах, колір, завислі речовини, мінералізація, рН, іон амонію, нітрити, нітрати, сульфати, хлориди, розчинений кисень, ХСК, БСК, кадмій, кобальт, марганець, мідь, нікель, свинець, залізо, фенол, формальдегід, СПАР, нафтопродукти, фосфат-іон.

Підземні води: температура, запах, колір, завислі речовини, мінералізація, рН, жорсткість, іон амонію, нітрити, нітрати, сульфати, хлориди, ХСК, БСК, кадмій, кобальт, марганець, мідь, нікель, свинець, залізо, кальцій, магній, фенол, формальдегід, СПАР, нафтопродукти, фосфат-іон, хлорорганічні пестициди.

Ґрунти: вологість, механічний склад, рН, хлорорганічні пестициди (гептахлор, ДДТ, ДДД, ДДЕ, γ -ГХЦГ), формальдегід, сульфат-іони, хлорид-іони, нітрат-іони, нафтопродукти, хром, мідь.

Промислові викиди в атмосферу: вимірювання параметрів газопилового потоку, визначення масової концентрації: фенолу, формальдегіду, хлору, водню хлористого, аміаку, діоксиду азоту, пилу, сажі, діоксиду сірки, оксиду азоту, оксиду вуглецю.

МОЗ України

(Обласна санітарно-епідеміологічна станція)

Повітря: оксид азоту, оксид вуглецю, формальдегід, пил, складні ефіри, сірчистий газ.

Поверхневі води: прозорість, забарвлення, окислення, твердість, розчинений кисень, БПК-повне, аміак, нітрити, нітрати, залізо, сухий залишок, нафтопродукти, СПАР, завислі речовини, фенол.

Мінагрополітики України

(Державний проектно-технологічний центр
охорони родючості ґрунтів та якості продукції)

Ґрунти: солі важких металів (цинк, мідь, кадмій, свинець, ртуть), пестициди (зенкор, харнес, гептахлор, ДДТ, ДДД, ДДЕ, 2,4Д аміачна сіль).

Держкомлісгосп України

(Обласне управління лісового та мисливського господарства)

Флора: посадка лісових культур, створення захисних насаджень, лісовідновлення, головне користування, суцільні санітарні рубки, вибіркові санітарні рубки, рубки догляду.

Фауна: чисельність основних видів мисливської фауни (олень, козуля, кабан, вовк, лисиця, заєць).

Держводгосп України

(Обласне виробниче управління меліорації і водного господарства)

Поверхневі води: температура, запах, колірність, завислі речовини, мінералізація, рН, лужність, жорсткість, іон амонію, фосфат-іон, нітрити, нітрати, сульфати, хлориди, розчинений кисень, ХСК, БСК, залізо, кальцій, магній, мідь, калій, натрій, фенол, формальдегід, СПАР, нафтопродукти, марганець, кислотність, хром3+, хром6+, гідрокарбонати, стронцій-90, цезій-137.

Підземні води: запах, завислі речовини, мінералізація, рН, лужність, жорсткість, іон амонію, фосфат-іон, нітрити, нітрати, сульфати, хлориди, залізо, кальцій, магній, кальцій, кислотність, гідрокарбонати.

Держбуд

(Управління житлово-комунального господарства головного управління будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства облдержадміністрації)

Поверхневі води: амоній-іон, СПАР, БСК, розчинний кисень, рН, завислі речовини, запах, нафтопродукти, нікель, нітрат-іони, нітрит-іони, сульфати, сухий залишок, феноли, фосфат-іон, формальдегід, залізо, солі важких металів, хлорид-іон.

Зворотні води: амоній-іон, СПАР, БСК, розчинний кисень, рН, завислі речовини, запах, нафтопродукти, нітрат-іони, нітрит-іони, сульфати, сухий залишок, температура, феноли, фосфат-іон, формальдегід, залізо, солі важких металів, хлорид-іон.

МНС України

(Головне управління Міністерства надзвичайних ситуацій України в області)

Дозиметрична паспортизація населених пунктів за розділом "Система радіаційного контролю" (за договорами з акредитованими лабораторіями).

5. Заходи та етапи реалізації Програми

Для реалізації Програми передбачено два етапи:

I етап (2008-2015 роки) передбачає виконання ряду заходів для забезпечення функціонування інфраструктури ДСМД як основи інтеграції відомчих мереж в єдину систему спостережень, інвентаризацію і аналіз стану існуючих мереж спостережень та розробки пропозицій щодо їх удосконалення;

II етап (2008-2015 роки) передбачає здійснення заходів, направлених на суттєве переоснащення системи спостережень за станом довкілля, які дозволять підвищити якісний рівень проведення моніторингу.

6. Механізм забезпечення реалізації Програми

6.1. Організаційне забезпечення Програми

Для координації виконання Програми при обласній державній адміністрації створюється міжвідомча комісія з питань моніторингу довкілля, до складу якої входять представники всіх суб'єктів системи моніторингу.

Комісія, склад якої затверджено розпорядженням голови облдержадміністрації від 6 грудня 2007 р. № 661, здійснює керівництво і контроль за формуванням заходів для виконання Програми, контролює їх виконання та використання коштів, які виділяються для реалізації Програми.

6.2. Нормативно-правове забезпечення Програми

Нормативно-правовими актами, які регламентують проведення моніторингу довкілля, є такі нормативні документи:

Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища", постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391 "Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля" та від 16 травня 2001 р. № 528 "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391, постанова Ради Міністрів УРСР від 28 квітня 1990 р. № 100 "Про порядок і періодичність обнародування відомостей про екологічну, в тому числі радіаційну обстановку, та стан захворювання населення", Положення про моніторинг земель, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 1993 р. № 661, Порядок здійснення державного моніторингу вод, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. № 815, Порядок організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 9 березня 1999 р. № 343.

6.3. Фінансове забезпечення Програми

Фінансове забезпечення Програми здійснюється відповідно до пункту 5 постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391 "Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля" та затверджених заходів (додаток до рішення).

Техніко-економічне обґрунтування вартості заходів з реалізації обласної Програми моніторингу подається суб'єктами моніторингу, які відповідають за виконання Програми, міжвідомчій комісії з моніторингу довкілля.

7. Критерії оцінки реалізації Програми

При реалізації Програми моніторингу повинні бути реалізовані такі завдання:

- підвищення оперативності та якості інформаційного обслуговування суб'єктів моніторингу довкілля, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськості (населення);
- скорочення строків розробки і прийняття управлінських рішень в галузі охорони довкілля та раціонального природокористування;
- підвищення ефективності використання наявних організаційних структур і засобів спостережень за станом довкілля та антропогенним впливом на нього;
- формування єдиної обласної системи екологічного інформування, створення регіонального аналітично-інформаційного центру з питань інтегрального управління природними ресурсами.

Додаток
до рішення обласної ради
від 28.12.2007. № 480-17/2007

Перелік заходів Програми моніторингу довкілля Івано-Франківської області на 2008-2015 роки

Заходи	Замовники	Відповідальні за виконання	Термін виконання	Обсяг фінансування, всього, тис. грн.	Джерела фінансування	
					державне	обласне
1	2	3	4	5	6	7
1. Створення та забезпечення функціонування інфраструктури системи моніторингу						
1. Створення та забезпечення функціонування аналітично-інформаційного центру моніторингу довкілля в Івано-Франківській області	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області, облдержадміністрація	Суб'єкти ДСМД	2008-2015 рр.	200 щорічно		200,0
2. Розроблення системи державного моніторингу навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області	Суб'єкти ДСМД	2008 р.	5,0		5,0
2.1. Організація системи і обміну даних між суб'єктами моніторингу	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області	Суб'єкти ДСМД	2008 р.	4,0		4,0
3. Запровадження державної системи моніторингу навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області	Суб'єкти ДСМД				
3.1. Придбання обладнання для запровадження системи моніторингу довкілля для обласної санітарно-епідеміологічної станції	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	Обласна санітарно-епідеміологічна станція	2008 .р.	302		302

1	2	3	4	5	6	7
3.2. Придбання обладнання для запровадження системи моніторингу довкілля для державної екологічної інспекції в Івано-Франківській області	Головне управління економіки облдержадміністрації	Державна екологічна інспекція в області	2008 р.	172		172
3.3. Придбання обладнання для відділу моніторингу Державного управління охорони навколишнього природного середовища в області	Головне управління економіки облдержадміністрації	Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області, суб'єкти ДСМД	2008 р.	100,0		100,0
3.4. Придбання обладнання для запровадження системи моніторингу довкілля для Тисменицької районної санітарно-епідеміологічної станції	Тисменицький районний бюджет	Тисменицька районна санітарно-епідеміологічна станція	2008 р.	55,0		55,0
3.5. Придбання обладнання для запровадження системи моніторингу довкілля для Карпатського НПП	Суб'єкти ДСМД	Карпатський НПП	2008-2015 рр.	50,0 щорічно		50,0 щорічно
2. Створення уніфікованого програмно-методичного забезпечення баз даних та інформаційного обміну						
2.1. Забезпечення суб'єктів моніторингу ліцензійним електронним картографічним матеріалом та програмними засобами для їх реалізації в геоінформаційних системах	Суб'єкти ДСМД	Суб'єкти ДСМД	2008-2010 рр.	30,0-50,0 щорічно		30,0-50,0 щорічно
3. Удосконалення мереж спостереження за станом довкілля						
3.1. Інвентаризація та аналіз стану існуючих мереж та розробки пропозицій щодо їх оптимізації спостережень по кожній зі складових довкілля	Обласна державна адміністрація, державне управління охорони навколишнього природного середовища в області	Суб'єкти ДСМД	2008-2010 рр.	10,0 щорічно		10,0 щорічно
3.2. Створення автоматизованих пунктів спостережень суб'єктів моніторингу довкілля	Обласна державна адміністрація, державне управління охорони навколишнього природного середовища в області	Суб'єкти ДСМД	2009-2010 рр.	50,0 щорічно		50,0 щорічно
3.3. Дооснащення аналітичних підрозділів суб'єктів моніторингу	Суб'єкти ДСМД	Суб'єкти ДСМД	2008-2010 рр.	650,0		650,0